LIETUVOS RESPUBLIKOS KULTŪROS MINISTRAS

ĮSAKYMAS
DĖL ETNINĖS KULTŪROS PLĖTROS 2015-2018 METŲ VEIKSMŲ PLANO PATVIRTINIMO

2015 m. liepos 22 d. Nr. ĮV-500
Vilnius

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos etninės kultūros valstybinės globos pagrindų įstatymo 5 str., UNESCO Nematerialaus kultūros paveldo apsaugos konvencijos nuostatomis ir Strateginio planavimo metodikos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 6 d. nutarimu Nr. 827 „Dėl Strateginio planavimo metodikos patvirtinimo“, 4.3.5 papunkčiu bei siekdamas užtikrinti etninės kultūros valstybinę globą:

1. T v i r t i n u Etninės kultūros plėtros 2015-2018 metų veiksmų planą (pridedama).

2. S i ū l a u savivaldybėms dalyvauti įgyvendinant šio įsakymo 1 punkte nurodyto plano priemones.

3. P a v e d u įsakymo vykdymo kontrolę viceministrui pagal veiklos sritį.

Kultūros ministras Šarūnas Birutis

PATVIRTINTA
Lietuvos Respublikos kultūros ministro
2015 m. liepos 22 d.įsakymu Nr.ĮV-500

ETNINĖS KULTŪROS PLĖTROS 2015–2018 METŲ VEIKSMŲ PLANAS

I SKYRIUS
BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Etninės kultūros plėtros 2015–2018 metų veiksmų plane (toliau – Veiksmų planas) numatomi etninės kultūros plėtros tikslai, uždaviniai, veiksmai, vertinimo kriterijai, atsakingi veiksmų vykdytojai bei įvykdymo terminai.

2. Veiksmų plano tikslas – išlaikyti etninės kultūros tyrinėjimo, saugojimo, ugdymo ir sklaidos prioritetinių krypčių tęstinumą.

3. Veiksmų planas parengtas atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos etninės kultūros valstybinės globos pagrindų įstatymo (toliau – Etninės kultūros valstybinės globos pagrindų įstatymas), UNESCO Nematerialaus kultūros paveldo apsaugos konvencijos (toliau – Konvencija), kitų, su etnine kultūra susijusių, Lietuvos Respublikos ir tarptautinių teisės aktų nuostatas.

4. Veiksmų plane vartojamos sąvokos atitinka Etninės kultūros valstybinės globos pagrindų įstatyme ir kituose teisės aktuose apibrėžtas sąvokas.

II SKYRIUS
SITUACIJOS ANALIZĖ

5. 2010–2014 m. buvo vykdoma Etninės kultūros plėtros valstybinė programa (toliau - Programa), patvirtinta Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2010 m. birželio 28 d. įsakymu Nr. ĮV-363 „Dėl Etninės kultūros plėtros valstybinės 2010−2014 metų programos patvirtinimo“. Tikslinės valstybės biudžeto lėšos programos įgyvendinimo priemonėms nebuvo skirtos. Programos priemones įgyvendinantys valstybės ir savivaldybės įstaigų ir nevyriausybinių organizacijų projektai buvo finansuojami konkurso būdu Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos (toliau – Kultūros ministerija), Kultūros rėmimo fondo, Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos (toliau – Švietimo ir mokslo ministerija), savivaldybių lėšomis. Įgyvendinant Programą pasiekta teigiamų rezultatų etninės kultūros tyrinėjimo, saugojimo, ugdymo ir plėtros srityse. Programos vykdymo laikotarpiu 27 savivaldybės pasitvirtino etninės kultūros plėtros programas, etninės kultūros veiklą kultūros įstaigose koordinuoja etninės kultūros specialistai, švietimo įstaigose – savivaldybių administracijų švietimo padalinių arba savivaldybių švietimo centrų specialistai, tačiau 11–oje savivaldybių nėra etninės kultūros specialistų (Neringos, Visagino, Akmenės r., Alytaus r., Biržų r., Elektrėnų, Ignalinos r., Molėtų r., Plungės r., Raseinių r., Skuodo

r.). Tikslinga būtų išanalizuoti savivaldybių, neturinčių etninės kultūros specialistų, etninės kultūros būklę ir pateikti rekomendacijas. Etninės kultūros veiklą koordinuoja ir Etninės kultūros globos tarybos prie Lietuvos Respublikos Seimo padaliniai regionuose, į kuriuos savo atstovus yra delegavusios 53 savivaldybės. Ugdymo įstaigose etninės kultūros dalyką kuruoja mokyklų vadovai, etninės kultūros ir etninę kultūrą į dėstomą dalyką integruojantys įvairių dalykų mokytojai bei neformaliojo ugdymo pedagogai. Visa ši veikla davė gerų rezultatų – regionuose ir savivaldybėse sustiprėjo dėmesys etninei kultūrai, savivaldybių biudžetuose planuojamos tikslinės lėšos jos plėtrai. Programoje iškelti tikslai ir siekiami rezultatai yra tęstiniai, todėl būtina numatyti naujas priemones jiems įgyvendinti.

6. Įgyvendinant Konvencijos nuostatas, pradėti Nematerialaus kultūros paveldo vertybių sąvado (toliau − Sąvadas) rengimo ir įdiegimo darbai, kuriuos koordinuoja Lietuvos liaudies kultūros centras (toliau − LLKC): parengta metodika, sąvado struktūra, rengiamos nematerialaus kultūros paveldo elementus pristatančios bylos, savivaldybėse vykdoma vertybių apskaita (suregistruota apie 1000 tradicinės kultūros vertybių). Tačiau daugiau kaip pusėje savivaldybių (33-ose) nematerialaus kultūros paveldo vertybės neregistruojamos. Sąvado kūrimo darbai vyksta nepakankamu tempu, kadangi užtruko teisės aktų derinimo procesas. Būtina paspartinti šiuos procesus.

7. Į UNESCO reprezentatyvųjį žmonijos nematerialaus kultūros paveldo sąrašą (toliau – Reprezentatyvusis sąrašas) įtrauktų vertybių apsaugai sustiprinti numatytos priemonės suformavo šių reiškinių išsaugojimo ir sklaidos sistemingą procesą – tradicijos perdavimo seminarus, stovyklas, plenerus, dalykines konferencijas, mokslinius tyrinėjimus. Tačiau finansinė parama šių veiklų projektams, nustatant prioritetą Lietuvos kultūros tarybos administruojamo Kultūros rėmimo fondo konkursuose, nėra pakankama ir neužtikrina tolygaus proceso visuose regionuose. Tik Dainų švenčių tradicijos tęstinumo programa turi Kultūros ministerijos biudžete planuojamų lėšų. Būtina numatyti Lietuvos nematerialaus kultūros paveldo vertybių, įtrauktų į Reprezentatyvųjį sąrašą – kryždirbystės ir kryžių simbolikos bei polifoninių dainų „Sutartinių“ – tradicijų išsaugojimo kryptis ir finansuoti veiklas, kuriomis užtikrinamas jų tęstinumas ir sklaida.

8. Kultūros įstaigos organizuoja edukacinius užsiėmimus, stiprėja esami ir užsimezga nauji ryšiai tarp kultūros įstaigų, kultūros ir ugdymo įstaigų, nevyriausybinių organizacijų, kaimo bendruomenių. 2013 m. kultūros įstaigos parengė dvigubai daugiau edukacinių programų vaikams ir jaunimui negu 2009 m. – 2 377 (buvo 1 018), kuriose dalyvavo virš 109 tūkst. dalyvių. Populiari Lietuvos nacionalinio muziejaus programa „Pažinimas“, Šiaulių „Aušros“ muziejaus, Lietuvos liaudies buities muziejaus, Alytaus kraštotyros muziejaus ir kt. parengtos programos. Tačiau kultūros įstaigų parengtos edukacinės programos, skirtos etninės kultūros sklaidai, nėra išsamiai analizuojamos, trūksta rekomendacijų joms tobulinti.

Švietimo ir mokslo ministerija su Ugdymo plėtotės centru inicijavo ir kartu su Kultūros ministerija organizuoja kultūros edukacijos savaitę „Menų dūzgės“, į kurią įtraukiami edukacinėse erdvėse vykdomi etninės kultūros tematika parengti edukaciniai užsiėmimai. 2014 m. vykdytos 158 edukacinės programos, kuriose dalyvavo per 600 įvairių dalykų pedagogų, kultūros darbuotojų, etninės kultūros ugdytojų bei edukatorių, kurie susipažino su mokymosi netradicinėse erdvėse galimybėmis.

9. Etninė kultūra švietimo įstaigose:

9.1. Etninės kultūros ugdymo turinys mokyklose formuojamas ir įgyvendinamas vadovaujantis pagrindinio ir vidurinio ugdymo etninės kultūros bendrosiomis programomis, patvirtintomis Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2012 m. balandžio 12 d. įsakymu Nr. V-651 „Dėl Pagrindinio ugdymo etninės kultūros bendrosios programos ir vidurinio ugdymo etninės kultūros bendrosios programos patvirtinimo“ (toliau – Bendrosios programos), Ikimokyklinio ir pradinio ugdymo įstaigose etnokultūrinis ugdymas organizuojamas vadovaujantis parengtomis metodinėmis rekomendacijomis (parengtos 2012 m.), kurias galima rasti internete adresu www.upc.smm.lt/ugdymas/vidurinis/rekomendacijos.

9.2. Etninė kultūra kaip dalykas dėstoma 31–oje bendrojo lavinimo mokykloje. Išanalizavus kvalifikacijos tobulinimo situaciją, pažymėtina, jog 2014 m. etnokultūrinis ugdymas vyko 276–iose mokyklose (prisidėjo 63 mokyklos, lyginant su 2010 m.), kuriose etninę kultūrą dėstė įvairių dalykų 451 pedagogas (padaugėjo 140 pedagogų lyginant su 2010 m.).

9.3. 2012−2014 m. buvo parengta metodinė medžiaga etninės kultūros ugdymo procesui mokytojams, pedagogams, mokyklų vadovams ir savivaldybių specialistams. Organizuojami kvalifikacijos tobulinimo seminarai, kūrybinės laboratorijos, vaizdo konferencijos, transliacijos internetu. Kvalifikaciją tobulina ne tik lietuvių, bet ir tautinių bendrijų dėstomąja kalba mokyklų mokytojai bei pedagogai. Taip pat į veiklą įtraukiamos ir Lietuvos etninėse žemėse esančios lietuviškos mokyklos bei bendruomenės. Būtina ir toliau tęsti šią veiklą.

9.4. 2014 m. bendradarbiaujant su universitetais parengtas etninės kultūros olimpiados 7–12 klasių mokiniams projektas. Siekiant nuosekliai ir kryptingai įgyvendinti Bendrąsias programas, ugdymo įstaigose būtina tobulinti mokytojų ir pedagogų kvalifikaciją ne tik nacionaliniuose švietimo centruose, bet ir bendradarbiaujant su šalies universitetais bei mokslo institutais organizuojant renginius regionuose, skleisti gerąją etnokultūrinio ugdymo patirtį ir ja dalintis Rytų Lietuvos, tautinių mažumų mokyklose bei Lietuvos etninėse žemėse esančiose lietuviškose mokyklose.

9.5. Bendrųjų programų įgyvendinimui 2012−2014 m. Ugdymo plėtotės centras organizavo vaizdo konferencijas, transliacijas internetu (9 renginiai, 581 prisijungę išorės vartotojai – mokyklų bendruomenės, mokslininkai, tyrėjai, etninės kultūros mokytojai, ugdytojai). Etninės kultūros

veiklos pristatytos Švietimo ir mokslo ministerijos kartu su Ugdymo plėtotės centru organizuotose tradicinėse parodose „Mokykla be sienų“ 2012 ir 2014 m., vykdomose LITEXPO rūmuose ŠMM edukacinėje zonoje (2 parodos, 57 dalyviai). Kvalifikaciniai reikalavimai Bendrąsias programas įgyvendinantiems pedagogams apibrėžti Reikalavimų mokytojų kvalifikacijai apraše, patvirtintame Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2014 m. rugpjūčio 29 d. įsakymu Nr. V-774 „Dėl Reikalavimų mokytojų kvalifikacijai aprašo patvirtinimo“.

9.6. Mokyklose šiuo metu veikia 276 kraštotyros būreliai, tai vos ne dvigubai mažiau, negu 2009 m., kai tokių būrelių buvo 438. Kitų etninės pakraipos būrelių skaičius šiuo metu - 578. 2013 m. duomenimis į etninės kultūros veiklą (būrelius, meno kolektyvus) buvo įtraukta virš 49 tūkst. vaikų. Pabrėžtina, kad šio pobūdžio veikla yra sisteminga ir neretai vienintelė galimybė išsamiai moksleiviams susipažinti su etnine kultūra. Neformaliajame mokinių švietime aktyviai dalyvauja ir kultūros įstaigos: kasmet suorganizuojama apie 120 etninės pakraipos vasaros stovyklų, kuriose aktyviai atostogauja 5–6 tūkstančiai įvairaus amžiaus vaikų. Nemažai kultūros įstaigų (LLKC, Vilniaus, Kauno, Klaipėdos etninės kultūros centrai, Telšių, Varėnos, Kupiškio, Panevėžio miesto ir rajono, kitų savivaldybių specialistai) padeda gilinti mokytojų etninės kultūros žinias.

10. 2013 m. buvo atnaujinta Kultūros ministerijos Etninės kultūros plėtros dalinio finansavimo iš valstybės biudžeto lėšų programa (įsteigus Lietuvos kultūros tarybą, finansuojama per jos administruojamą programą), iš kurios 2013−2014 m. paremti 209 projektai, kurių įgyvendinimui skirta virš 2,3 mln. Lt.

2010–2014 m. didėjo valstybės ir savivaldybių lėšos, skirtos etninės kultūros infrastruktūrai išlaikyti, veiklos projektams finansuoti. Programos įgyvendinimo metu stiprėjo kai kurių etninės kultūros srityje dirbančių įstaigų materialinė bazė. Lietuvos nacionaliniame muziejuje baigtos įrengti rinkinių saugyklos, sudarytos darbo sąlygos tyrinėtojams, veikia kryždirbystės ir valstiečių buities ekspozicijos, vyksta liaudies meno parodos. Įgyvendinus investicinį projektą „Saugykla – ekspozicija valstiečių verslams ir amatams“ ir po renovacijos 2780 m² pastate įrengus Liaudies meno ekspoziciją, būtų suformuotas etninės kultūros sklaidos kompleksas, labai reikalingas tradicinių amatų, tautinio paveldo vystymui. Šiaulių „Aušros“ muziejaus Edukacijos centre įrengta nauja edukacinė erdvė „Amatų mokykla“, 2010–2011 m., vykdant Europos Sąjungos ir Lietuvos Respublikos finansuojamą projektą „Kretingos dvaro sodybos paminklinių pastatų renovacija ir pritaikymas turizmui“, pastatas rekonstruotas ir pritaikytas Kretingos muziejaus etnografijos rinkinių ekspozicijai ir t.t.

11. Etninės kultūros specialistai, siekdami išsaugoti tradicinę kultūrą, daug dėmesio skiria gyvuojančioms tradicijoms, jų perdavimui, natūraliai tradicijų tąsai bendruomenėse užtikrinti. Iš beveik 2000 juridinių asmenų registre registruotų bendruomenių, apie 440 savo veiklą vysto tradicinės kultūros pagrindu. Daugiausia tokių bendruomenių Panevėžio, Šiaulių, Kauno apskrityse,

tačiau net 12 savivaldybių tokių bendruomenių nenurodo. Būtina stiprinti darbą su bendruomenėmis, skatinant tradicinės kultūros sklaidą, gyvųjų tradicinės kultūros židinių puoselėjimą.

12. 2010–2014 m. išleista nemažai etninės kultūros leidinių. Informacija apie juos ir etninės kultūros veiklą pateikiama LLKC tinklalapyje. LLKC leidžia įvairioms etninės kultūros sritims skirtą žurnalą „Liaudies kultūra“, 2014 m. parengė tradicinei mitybai skirtus leidinius („Nuo grūdo iki kepalo“, „Lietuvos tautinis paveldas. Tradicinis maistas“). Metodinių, tiesiogiai kolektyvų vadovams, mokytojams, atlikėjams adresuotų leidinių sąrašą papildė tradicinės instrumentinės muzikos leidiniai „Muzika cimbolams“ ir „Muzika dūdmaišiui“, išleistas išsamus visų regionų šokius pristatantis rinkinys „Šoks broliukai šokinį“.

Tautodailės sričiai skirtas Tautodailininkų sąjungos tęstinis leidinys „Tautodailės metraštis“, pažymėtini regioniniai leidiniai: „Dainava“, „Suvalkija“, „Žiemgala“, „Žemaičių žemė“, „Eskizai“, „Radviliškis“, „Prie Nemunėlio“ ir kiti. Lietuvos nacionalinis muziejus leidžia metraštį „Etnografija“, 2014 m. pradėta leisti tęstinį leidinį „Tradicijos ir dabartis“, skirtą geriausių liaudies menininkų darbų pristatymui, leidinių seriją „Teminiai rinkinių katalogai“, leidinių seriją „Lietuvių etninės kultūros fotoarchyvai“, parengtas Lietuvių etnografijos terminų žodynas. Lietuvos dailės muziejus išleido katalogus: „Marcelijaus Martinaičio margučiai“, „Lietuvių tautinis kostiumas: pirštinės ir kojinės“, „Lida Meškaitytė. Miniatiūra“ ir kt.

2010–2014 m. Lietuvoje išleistos 62 folkloro garso publikacijos (CD) ir 20 filmų (DVD). LLKC leidžiamoje serijoje „Gyvoji tradicija“ pasirodė šviečiamojo pobūdžio filmai lietuvių ir anglų kalbomis apie vestuvių, vaikų auginimo bei gydymo tradicijas („Lietuvių tradicinės vestuvės“, „Ūčia lylia“ ir „Lietuvių tikėjimai ir žinios apie sveikatą“), bendradarbiaujant su savivaldybėmis išleista serijų „Dainos iš visos Lietuvos“ ir „Lietuvių tradicinė instrumentinė muzika“ kompaktinių plokštelių, kitų garso leidinių. Būtina šią veiklą tęsti.

13. Vienas iš etninės kultūros tradicijų išlaikymo, perėmimo ir sklaidos būdų – folkloro ansamblių veikla. Jų, savivaldybių duomenimis, 2013 m. Lietuvoje buvo 639–400 suaugusiųjų ansamblių (dalyvių – 6591), 239 vaikų folkloro ansambliai (dalyvių – 4583). Daugiau nei pusė (331 kultūros sistemos folkloro ansamblių) turi kolektyvo meninį lygį rodančias kategorijas. Dėl įvairių priežasčių (mažėja gyventojų skaičius, trūksta folkloro kolektyvų vadovų ir kt.) suaugusiųjų ir vaikų folkloro ansamblių ir jų dalyvių skaičius sumažėjo, lyginant su 2009 metais turime 115 ansamblių mažiau, bet pagerėjo folkloro kolektyvų meninis lygis, net 73 kolektyvams suteikta aukštesnė meninio lygio kategorija. 70 folkloro kolektyvų turi aukščiausio lygio kategorijas. Be to, išaugo kolektyvų, dalyvavusių LLKC surengtos 2014 m. dainų šventės folkloro dienos „Laimužės lemta“ renginiuose, skaičius: apžiūrose pasirodė 446 kolektyvai (iš jų – 103 vaikų), 8500 dalyvių. Šventėje dalyvavo 322 kolektyvai, 6309 dalyviai (42 kolektyvais, 632 dalyviais daugiau nei 2009 m. dainų

šventėje). Dainų šventės apžiūros - konsultacijos bei kiti meninės kokybės, kvalifikuoto tradicijos suvokimo siekti skatinantys renginiai turėjo lemiamos įtakos kolektyvų tobulėjimui. Vertingi vietos tradicijas pristatantys kaimų folkloro ansambliai nyksta, nes natūraliai pasitraukia vyresnės kartos žmonės. Kad vyktų etninės kultūros tradicijų perimamumas, reikėtų skatinti burtis į ansamblius kelių kartų atstovus. Tam tikslui pasiekti trūksta profesionalių etninės kultūros specialistų, folkloro kolektyvų vadovų.

14. Folkloro, etninės kultūros renginių spektras Lietuvoje išlieka itin platus, jų yra daug. Visai etninės kultūros plėtrai, tradicijų pažinimui bei individualių gebėjimų ugdymui itin svarbūs yra respublikiniai, keliais turais vykstantys renginiai: vaikų ir moksleivių – liaudies kūrybos atlikėjų – konkursas „Tramtatulis“, moksleivių folklorinių šokių varžytuvės „Patrepsynė“. Gimė ir naujos iniciatyvos – nuo 2013 m. Druskininkuose rengiamas respublikinis pasakotojų konkursas „Žodzis žodzį gena“. Būtina tęsti šiuos renginius bei aktyvinti švietimo, kultūros įstaigas, bendruomenes, siekiant užtikrinti gyvųjų tradicijų kultūros reiškinių tęstinumą. Prioritetiniu uždaviniu lieka į kolektyvus įtraukti kuo daugiau jaunimo.

15. 2010–2014 m. Lietuvoje kasmet vyko po 13–15 tarptautinių folkloro festivalių, tarp kurių „Baltica“ (2011, 2014), „Griežynė“ (2010, 2012, 2014), „Skamba skamba kankliai“ (kasmet), „Parbėg laivelis“ (2010, 2012, 2014), „Atataria lamzdžiai“ (kasmet), „Pokrovskije kolokola“ (kasmet) ir kiti. Šie renginiai vis dažniau įvairių pasaulio tautų nematerialaus kultūros paveldo tradicijas Lietuvos visuomenei pristato visapusiškai – greta folkloro rūšių parodydami papročių, liaudies meno, amatų, kulinarijos savitumus. Šiame kontekste folkloro tradicijų viešinimas sudaro galimybes ir motyvuoja geriau jas pažinti, ugdyti patriotiškumą, stiprinti tapatybės suvokimą, plėtoti kultūrinį bendradarbiavimą.

16. Išskirtinis dėmesys teko projektams ir renginiams, kurie buvo skirti vaikams ir jaunimui. Etninės kultūros renginių vaikams 2013 m. buvo suorganizuota dvigubai daugiau, negu 2009 m. - arti 2 tūkst. (1 960), 2009 m. buvo - 987. Kitų renginių suorganizuota beveik 4,5 tūkst. 2013 m. įvyko 23 festivaliais daugiau, negu 2009 m. - 87 (buvo 64). Kadangi 2013 m. buvo paskelbti Tarmių metais, ypatingas dėmesys buvo skirtas juos ženklinantiems renginiams.

17. Per šį laikotarpį, pradėjus įgyvendinti Tautinio paveldo produktų apsaugos įstatymą, atsirado tautodailininkai – tautinio paveldo produktų meistrai, sertifikuoti 125 meistrai ir 2153 tradicinių amatų gaminiai. Formuojamas poreikis gaminti aukščiausios kokybės rankų darbo gaminius. Kokybę rodo ir parodose demonstruojami tautodailės darbai. Tautodailės procesui stiprinti didelę įtaką turi LLKC ir Tautodailininkų sąjungos skyrių organizuojamos konkursinės trimis etapais vykdomos tautodailės parodos „Aukso vainikas“ bei vaikų ir jaunimo konkursinės parodos „Sidabro vainikėlis“, 2014 m. dainų šventėje surengta respublikinė liaudies meno paroda „Pasaulis –

namuose“, joje dalyvavo 500 visų šakų meistrų, buvo galima pamatyti apie pusantro tūkstančio per pastaruosius penkerius metus sukurtų darbų, parodoje apsilankė 13806 lankytojai.

Vis daugiau dėmesio skiriama tautodailės seminarų, plenerų, regioninių ir respublikinių parodų organizavimui – 2013 m. vyko virš 1000 parodų (tai beveik 150 parodų daugiau negu 2009 m.). Ženklios pastangos seminaruose, mokymuose gaivinti nykstančias tautodailės šakas – pvz., liaudies grafiką, kalvystę, kai kurias tekstilės rūšis (lovatiesių audimą, siuvinėjimą), sodų rišimą, kaukių drožybą, dirbinius iš tošies ir pan. Nuo 2011 m. Lietuvos nacionaliniame muziejuje vykdoma programa „Tradicinė kultūra ir liaudies meistras“, konsultuojami tradiciniai amatininkai, tautinio paveldo produktų kūrėjai, organizuojamos paskaitos.

Išleisti reikšmingiausių respublikinių parodų katalogai. Lietuvos nacionalinis muziejus 2012 m. išleido leidinį „Lietuvos tautinis paveldas. Tradiciniai amatai“. Tačiau trūksta šiandieninio liaudies meno, tautodailės situacijos, jos vystymo perspektyvos analizės, tyrinėjimų. Reikėtų išanalizuoti tradicinių amatų centrų veiklą ir parengti rekomendacijas.

18. Daug etninės kultūros eksponatų saugoma mokyklų muziejuose. Trūksta metodinės pagalbos šių muziejų vadovams. Savivaldybių muziejai turėtų įvertinti mokyklų muziejų būklę ir parengti veiklos rekomendacijas, organizuoti mokymus atsakingiems asmenims.

19. Neatskiriamą etninės kultūros vyksmo dalį sudaro Lietuvos etninėse žemėse gyvenančių lietuvių veikla. Labai svarbu sudaryti sąlygas lietuvių bendruomenių užsienio šalyse tautinei tapatybei išsaugoti.

20. Nepagerėjo etninės kultūros specialistų rengimo situacija. Trūksta etninės kultūros mokytojų, muziejų specialistų (ypač liaudies buities ekspozicijas turintiems muziejams), folkloro ansamblių vadovų. Būtina atlikti etninės kultūros specialistų rengimo, kvalifikacijos tobulinimo būklės analizę ir parengti rekomendacijas

III SKYRIUS
VEIKSMŲ PLANO TIKSLAI IR UŽDAVINIAI

21. Pirmasis Veiksmų plano tikslas – siekti nematerialaus kultūros paveldo išsaugojimo bei etninės kultūros tradicijų tęstinumo.

22. Šiam tikslui pasiekti numatomi uždaviniai:

22.1. užtikrinti nematerialaus kultūros paveldo vertybių nustatymą, apsaugą ir sklaidą;

22.2. ugdyti vaikų ir jaunimo etninio kultūrinio ir lokalinio tapatumo suvokimą, stiprinti etninės kultūros vertybių svarbos suvokimą bendruomenėje ir šeimoje.

23. Antrasis Veiksmų plano tikslas – siekti Lietuvos etnografinių regionų istorinio ir kultūrinio savitumo išsaugojimo, didinti jų svarbą.

24. Šiam tikslui pasiekti numatomi uždaviniai:

24.1. gerinti sąlygas etninės kultūros sklaidai, gyvosios tradicijos išsaugojimui bei tolygiai plėtrai etnografiniuose regionuose;

24.2. skatinti etninės kultūros reiškinių ir procesų teorinius ir taikomuosius mokslinius tyrinėjimus, organizuoti jų pristatymus visuomenei;

24.3. palaikyti lietuvių etninės kultūros raišką etninėse lietuvių žemėse ir lietuvių bendruomenėse užsienio šalyse.

IV SKYRIUS
VEIKSMŲ PLANO ĮGYVENDINIMAS

25. Veiksmų plano nuostatų įgyvendinimo laikotarpis – 2015–2018 metai.

26. Veiksmų plano įgyvendinimą koordinuoja Kultūros ministerija, stebėseną padeda vykdyti Etninės kultūros globos taryba. Įgyvendinant Veiksmų planą dalyvauja Lietuvos kultūros taryba, Kultūros ministerijos įstaigos, nacionalinės įstaigos, veikiančios etninės kultūros srityje, Švietimo ir mokslo ministerija, Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija, Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, Lietuvos nacionalinė UNESCO komisija, taip pat siūloma dalyvauti savivaldybėms.

27. Siekiant įgyvendinti Veiksmų plano uždavinius, numatyti konkretūs veiksmai, jų įvykdymo terminai, vertinimo kriterijai ir atsakingi vykdytojai.

28. Atsakingi vykdytojai kasmet iki sausio 25 d. pateikia Kultūros ministerijai ataskaitas, kaip įgyvendinami Veiksmų plane numatyti veiksmai.

29. Veiksmų plano priemonės finansuojamos iš atitinkamų metų Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatyme atsakingiems vykdytojams patvirtintų bendrųjų asignavimų ir kitų Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatyta tvarka gautų lėšų.

30. Veiksmų plano tikslai, uždaviniai, veiksmai, vertinimo kriterijai ir jų reikšmės, įgyvendinančios institucijos ir įvykdymo terminai pateikti prieduose.

_____

Etninės kultūros plėtros
2015−2018 metų veiksmų plano
1 priedas

ETNINĖS KULTŪROS PLĖTROS 2015–2018 METŲ VEIKSMŲ PLANO ĮGYVENDINIMO TIKSLAI, UŽDAVINIAI, VERTINIMO KRITERIJAI IR SIEKIAMOS JŲ REIKŠMĖS

Tikslo, uždavinio pavadinimas	Vertinimo kriterijus	Vertinimo kriterijaus reikšmė			
		2015 metai	2016 metai	2017 metai	2018 metai
1 Tikslas					
1. Siekti nematerialaus kultūros paveldo išsaugojimo bei etninės kultūros tradicijų tęstinumo	Sustiprėję jaunimo, bendruomenių gebėjimai saugoti nematerialaus kultūros paveldo vertybes, padidėjęs supratimas apie etninės kultūros paveldo išsaugojimo ir tradicijų tęstinumo svarbą (proc.)*				
Uždaviniai					
1.1. Užtikrinti nematerialaus kultūros paveldo vertybių nustatymą, apsaugą ir sklaidą	1.1.1. Parengtų teisės aktų, reglamentuojančių Nematerialaus kultūros paveldo vertybių sąvado (toliau – Sąvadas) informacinės sistemos įdiegimą, skaičius	2	2		
	1.1.2. Įtrauktų į Sąvadą vertybių skaičius	-	20	30	40
	1.1.3. Seminarų, konferencijų skaičius	1	1	1	1
1.2. Ugdyti vaikų ir jaunimo etninio kultūrinio ir lokalinio tapatumo suvokimą, stiprinti etninės kultūros vertybių svarbos suvokimą bendruomenėje ir šeimoje	1.2.1. Seminarų etninės kultūros ir švietimo specialistams, folkloro ansamblių vadovams, bendruomenėms, kaimo turizmo organizatoriams, tautodailininkams ir tradiciniams amatininkams, skaičius	10	10	12	12
	1.2.2. Etninės kultūros srities edukacinių programų kultūros įstaigose dalyvių skaičius	100 000	120 000	150 000	200 000
	1.2.3. Vaikų ir jaunimo, įtrauktų į etninės kultūros veiklą, skaičius	50 000	60 000	65 000	70 000
2 Tikslas					
2. Siekti Lietuvos etnografinių regionų istorinio ir kultūrinio savitumo išsaugojimo, didinti jų svarbą	Įgyvendintų priemonių, stiprinančių etnografinio regiono identitetą, skaičiaus pokytis (proc.)	5	5	10	10

Uždaviniai					
2.1. Gerinti sąlygas etninės kultūros sklaidai, gyvosios tradicijos išsaugojimui bei tolygiai plėtrai etnografiniuose regionuose	2.1.1. Įgyvendintų programų ir projektų, kuriais siekiama išsaugoti šeimos, darbo, kalendorines, bendruomenės tradicijas, dalyvių skaičius	50 000	50 000	60 000	65 000
	2.1.2. Vietos bendruomenių, kaimo turizmo sodybų, puoselėjančių etninę kultūrą, gyvąją tradiciją, skaičiaus pokytis (proc.)	5	5	10	10
	2.1.3. Leidinių (knygų, CD, DVD) bei tęstinių regioninių leidinių, skirtų plačiajai visuomenei, pristatančių etninę kultūrą, skaičius	70	70	80	90
2.2. Skatinti etninės kultūros reiškinių ir procesų teorinius ir taikomuosius mokslinius tyrinėjimus, organizuoti jų pristatymus visuomenei	2.2.1. Atliktų mokslinių tyrimų skaičius		1	1	2
	2.2.2. Konferencijų, seminarų, pristatančių mokslinius tyrimus, skaičius			1	2
2.3. Palaikyti lietuvių etninės kultūros raišką etninėse lietuvių žemėse ir lietuvių bendruomenėse užsienio šalyse	2.3.1. Bendrų projektų su etninių lietuvių žemių bendruomenėmis skaičius	1		3	3
	2.3.2. Užfiksuotų, grąžintų į Lietuvą etninės kultūros paveldo objektų skaičius	5	5	5	5

*Veiksmų plane nustatytų tikslų įgyvendinimo efektyvumui bei kokybinių vertinimo kriterijų pasiektų reikšmių įvertinimui nustatyti 2016 m. bus atliekamas tyrimas.

Etninės kultūros plėtros
2015−2018 metų veiksmų plano
2 priedas

ETNINĖS KULTŪROS PLĖTROS 2015–2018 METŲ VEIKSMŲ PLANO TIKSLAI, UŽDAVINIAI, VEIKSMAI, ĮGYVENDINANČIOS INSTITUCIJOS, ĮVYKDYMO TERMINAI

Tikslo, uždavinio pavadinimas	Veiksmai	Įgyvendinanti institucija	Įvykdymo terminas (metai)
Tikslas			
1. Siekti nematerialaus kultūros paveldo išsaugojimo bei etninės kultūros tradicijų tęstinumo			
Uždaviniai			
1.1. Užtikrinti nematerialaus kultūros paveldo vertybių nustatymą, apsaugą ir sklaidą	1.1.1. Įdiegti Nematerialaus kultūros paveldo vertybių sąvado informacinę sistemą	Kultūros ministerija (toliau – KM), Lietuvos liaudies kultūros centras (toliau – LLKC)	2015–2018
	1.1.2. Vykdyti nematerialaus kultūros paveldo vertybių, įtrauktų į UNESCO reprezentatyvųjį nematerialaus kultūros paveldo vertybių sąrašą (toliau – UNESCO reprezentatyvusis sąrašas), stebėseną, organizuoti seminarus, konferencijas jų būklei aptarti, parengti išvadas ir rekomendacijas*	KM, LLKC, Lietuvos nacionalinė UNESCO komisija (toliau – UNESCO komisija)	2015–2018
	1.1.3. Numatyti Lietuvos nematerialaus kultūros paveldo vertybių, įtrauktų į UNESCO reprezentatyvųjį sąrašą – kryždirbystės ir kryžių simbolikos bei polifoninių dainų „Sutartinių“ – tradicijų išsaugojimo kryptis ir finansuoti veiklas, kuriomis užtikrinamas jų tęstinumas ir sklaida	KM, LLKC, UNESCO komisija, savivaldybės	2015–2018
	1.1.4. Atrinkti ir pateikti naujas nematerialaus kultūros paveldo vertybes į UNESCO reprezentatyvųjį sąrašą	KM, LLKC, UNESCO komisija	2016–2018
	1.1.5. Skaitmeninti etninės kultūros archyvinę medžiagą (rankraščius, garso ir vaizdo įrašus, fotonuotraukas) *	LLKC, Lietuvių literatūros ir tautosakos	2015–2018

		institutas(toliau– LLTI), muziejai, savivaldybės	
	1.1.6. Išanalizuoti savivaldybių, neturinčių etninės kultūros specialistų, etninės kultūros būklę ir parengti savivaldybėms rekomendacijas dėl veiklos tobulinimo	KM, LLKC	2015–2018
	1.1.7. Parengti ypatingos svarbos archyvinės etninės kultūros medžiagos pripažinimo nacionaline vertybe kriterijus	KM, Švietimo ir mokslo ministerija (toliau – ŠMM), LLTI	2016
1.2. Ugdyti vaikų ir jaunimo etninio kultūrinio ir lokalinio tapatumo suvokimą, stiprinti etninės kultūros vertybių svarbos suvokimą bendruomenėje ir šeimoje	1.2.1. Parengti edukacinių programų ir stovyklų, skirtų etninės kultūros sklaidai, vykdomų (organizuojamų) kultūros įstaigose, analizę ir rekomendacijas, suorganizuoti konferenciją rezultatams aptarti	KM, savivaldybės	2016
	1.2.2. Organizuoti regionuose mokomuosius seminarus etninės kultūros ir švietimo specialistams, folkloro ansamblių vadovams, bendruomenėms, kaimo turizmo organizatoriams, tautodailininkams ir tradiciniams amatininkams*	KM, ŠMM, Žemės ūkio ministerija (toliau – ŽŪM), LLKC	2015–2018
	1.2.3. Vykdyti Lietuvos nacionalinio muziejaus tęstinę programą „Tradicinė kultūra ir liaudies meistras“*	LNM (toliau – LNM)	2015–2018
	1.2.4. Atlikti etninės kultūros specialistų rengimo, kvalifikacijos tobulinimo būklės analizę ir parengti rekomendacijas	KM, ŠMM	2016
	1.2.5. Organizuoti vaikams ir jaunimui etninės kultūros žinių konkursus, varžytuves ir kitus renginius šalies, regionų ir savivaldybių mastu*	KM, ŠMM, LLKC	2015–2018
	1.2.6. Plėtoti bei aktyvinti kraštotyros ir kitų etninės kultūros krypties būrelių veiklą mokyklose, organizuoti ekspedicijas	ŠMM	2015–2018
	1.2.7. Organizuoti vaikų ir jaunimo etninės kultūros stovyklas	ŠMM, savivaldybės	2015–2018
	1.2.8. Išanalizuoti pasirinktos vienos savivaldybės iš skirtingų etnografinių regionų švietimo įstaigose veikiančių etninės veiklos kolektyvų būklę ir parengti rekomendacijas	KM, ŠMM, LLKC	2016
	1.2.9. Organizuoti konkursus, apžiūras – „Tradicinės vertybės šiuolaikiniame gyvenime“, „Tradicija šiandien“ ir kt., siekiant telkti bendruomenes, stiprinti jų įtaką tradicinėms vertybėms išsaugoti*	KM, ŽŪM, LLKC	2015–2018

Tikslas			
2. Siekti Lietuvos etnografinių regionų istorinio ir kultūrinio savitumo išsaugojimo, didinti jų svarbą			
Uždaviniai			
2.1. Gerinti sąlygas etninės kultūros sklaidai, gyvosios tradicijos išsaugojimui bei tolygiai plėtrai etnografiniuose regionuose	2.1.1. Populiarinti etninę kultūrą visuomenės informavimo priemonėmis ir viešose erdvėse*	KM, LLKC, Lietuvos nacionalinis radijas ir televizija, savivaldybės	2015–2018
	2.1.2. Organizuoti etninės kultūros vakarus*	Nacionaliniai muziejai, savivaldybės	2015–2018
	2.1.3. Finansuoti programų ir projektų, kuriais siekiama išsaugoti šeimos, darbo, kalendorines, bendruomenės tradicijas, rengimą, jų tęstinumą ir vietos savitumą puoselėjančią veiklą*	KM, savivaldybės	2015–2018
	2.1.4. Išanalizuoti etnografijos ekspozicijų muziejuose (valstybiniuose, savivaldybių, mokykliniuose, žinybiniuose) būklę, parengti rekomendacijas ir organizuoti jų aptarimus regionuose	KM, nacionaliniai muziejai	2015–2018
	2.1.5. Išanalizuoti ir aptarti šiandieninės tautodailės situaciją, jos vystymo perspektyvas temomis: 2.1.5.1. Tautodailės situacija regionuose, vystymosi kryptys ir perspektyvos (konferencijos, apskriti stalai, seminarai); 2.1.5.2. Tautodailės rinkinių muziejuose pildymo būklė ir perspektyvos	KM, LLKC, nacionaliniai muziejai	2015–2018
	2.1.6. Išanalizuoti tradicinių amatų centrų etnografiniuose regionuose veiklą ir parengti rekomendacijas	KM, ŽŪM	2017
	2.1.7. Organizuoti tautosakos, kraštotyros medžiagos rinkimo konkursą J.Basanavičiaus vardo prizui laimėti	LNM	2018
	2.1.8. Organizuoti geriausiai pristatančios etnografinio regiono kultūros vertybes kaimo turizmo sodybos rinkimus	KM, Kaimo turizmo asociacija	2018
	2.1.9. Parengti rekomendacijas dėl liaudies meno ekspozicijų perspektyvų	KM	2016
	2.1.10. Rengti ir išleisti leidinius (knygas, CD, DVD), skirtus plačiajai visuomenei, patraukliai pristatančius etninę kultūrą	KM, LLKC, nacionaliniai muziejai	2015–2018

	bei tęstinius regioninius leidinius*		
2.2. Skatinti etninės kultūros procesų teorinius ir taikomuosius reiškinių ir mokslinius tyrinėjimus, organizuoti jų pristatymus visuomenei	2.2.1. Atlikti etninės kultūros būklės etninėse žemėse analizes, tyrimus, organizuoti jų pristatymus*	KM, ŠMM, LLTI	2016
	2.2.2. Įvertinti Pietryčių Lietuvos ir Mažosios Lietuvos tyrimų būklę ir parengti rekomendacijas	KM, ŠMM	2017
	2.3.1. Teikti metodinę pagalbą užsienio lietuvių bendruomenėms	KM, ŠMM, LLKC, nacionaliniai muziejai	2015–2018
2.3. Palaikyti lietuvių etninės kultūros raišką etninėse lietuvių žemėse ir lietuvių bendruomenėse užsienio šalyse	2.3.2. Organizuoti mokslines kompleksines ekspedicijas etninės kultūros objektų tyrinėjimui, fiksavimui, dokumentavimui ir rinkimui etninėse lietuvių žemėse*	KM, ŠMM, LLKC, LLTI	2015–2018
	2.3.3. Organizuoti etninės kultūros paveldo objektų paieškas užsienyje, vykdyti jų fiksavimo, dokumentavimo ir grąžinimo pagal galimybes į Lietuvą darbus*	KM, LNM	2015–2018

* Tokios veiklos gali būti finansuojamos per Lietuvos kultūros tarybos administruojamas programas